

Ilmestyskirja 1

Ilm. 1:1-11

Johanneksen ilmestys eli Ilmestyskirja on Uuden testamentin ja ehkä koko Raamatun vaikeimmin ymmärrettävä teksti. Jos lukee vaikkapa Matteuksen evankeliumin, niin vailla kommentaarinkin apua tajuaa suunnilleen, mistä siinä puhutaan. Mutta Ilmestyskirjan lukija ei paikka paikoin tajua yhtään mitään vaan jää hämmentyneenä miettimään, että mistä tässä oikein puhutaan. Välillä hurskaastakin lukijasta tuntuu siltä, että miksi tämä teksti oikein on Raamatussa.

Apokalyptiikkaa

Vaikeus johtuu siitä, että Ilmestyskirja on kirjoitettu ns. apokalyptisen kirjallisuuden tyylilajiin. Apokalyptinen kirjallisuus alkoi juutalaisuudessa n. vuonna 167 eKr. kun hellenistinen kuningas Antiokhus IV Epifanes alkoi vainota juutalaisia. Silloin julkaistiin profeetta Danielin nimissä kirja, jossa juutalaisia kehoitettiin taivaallisten näkyjen kautta kestäämään ja vastustamaan vainoa. Ideana kirjassa on, että tuo vaino oli Jumalan tiedossa jo kauan ennen sen puhkeamista ja että hän johdatti kansakuntien vaiheita kohti lopullista tuomiota, joka korjaisi kaikki vääryydet. Viimeiset apokalyptiset tekstit kirjoitettiin ennen vuotta 135 jKr. jolloin Rooman keisari Hadrianus tuhosi Jerusalemin ja ajoi juutalaiset pois maastaan.

Apokalyptiikan idea on siinä, että taivaallisilla näyillä on vertauskuvalliset merkitykset maanpäällisistä asioista. Noiden tekstien varhaiset lukijat tunsivat ja ymmärsivät tuon vertauskuvallisuuden, mutta me emme enää ymmärrä, paitsi ehkä runsaan tutkimustyön kautta jonkin verran. Sen kautta voimme saada jonkinlaisen aavistuksen siitä ajatusmaailmasta, jossa Johanneksen ilmestyksen varhaiset lukijat elivät. Siihen tarvitaan hyvää kommentaarikirjallisuutta. Eikä sekään läheskään aina auta, sillä kommentaarit eivät ole monista asioista lainkaan yksimielisiä. Mutta siitä vallitsee suuri yksimielisyys, että noita näkyjä ei pidä tulkita kirjaimellisesti kuvauksina siitä, miten historia tulee etenemään.

Kirjoittajasta ja kirjoitusajasta

Vaikeuksia aiheuttaa myös epäselvyys siitä, että kuka on tekstin kirjoittaja. Vanhan, kirkkoisä Irenaeukselta peräisin olevan perimätiedon mukaan kirjoittaja olisi apostoli Johannes. Se ei tunnu oikealta selitykseltä, sillä kirjoittaja ei missään vetoa apostolin asemaansa. Hän on vaan ”minä, veljenne Johannes”. Hän puhuu Kristuksen kahdestatoista apostolista siihen tyyliin, että he kuuluvat edesmenneeseen sukupolveen. Toisaalta, Johanneksen ilmestyksessä on kuulemma jotain samanlaisia piirteitä kuin UT:n kolmessa Johanneksen kirjeessä, jopa jotain samaa kuin Johanneksen evankeliumissa. On mahdollista, että kyseessä on sama kirjoittaja tai että hän on kuulunut samaan kristittyjen ryhmittymään kuin noitten kirjoittajat.

Milloin Johanneksen ilmestys sitten on kirjoitettu? Irenaeuksen mukaan keisari Domitianuksen hallituskauden (81 – 96 jKr.) loppuvuosina, ehkä siis vuonna 95 jKr. Tuo saattaa hyvinkin pitää paikkansa. Viime vuosinaan Domitianus rupesi vaatimaan valtakuntansa asukkailta, että he kunnioittivat häntä jumalana. Vastaavaa olivat keisarit vaatineet ennenkin, mutta Domitianus voimisti tuon vaatimuksen aivan uusiin mittoihin. Ilmestyskirjan teksti näyttää jossain kohdissaan puhuvan tuosta vaatimuksesta vertauskuvallisessa muodossa.

Miksi Ilmestyskirja on kirjoitettu? Mikä on sen sanoma sen alkuperäisille lukijoille? Se on se, että pian oli alkava ankara kristittyjen vaino. Johanneksen saama ilmestys kehotti kristittyjä kärsivällisyyteen ja kestävyyteen sen edessä. Kristittyjen vainot eivät vielä keisari Domitianuksen aikana olleet kovin yleisiä. Kyllä niitä oli ollut jo parikymmentä vuotta aiemmin, keisari Neron aikana, mutta Domitianuksen aikaan ne eivät olleet laajalle levinneitä. Ehkä siksi, että Domitianus puukotettiin kuoliaaksi ennen kuin hän ehti kunnolla aloittaa.

Alkusanat

Jeesuksen Kristuksen ilmestys, jonka Jumala antoi hänelle näyttääkseen palvelijoilleen, mitä pian on tapahtuva. Jumala lähetti enkelinsä ja ilmoitti kaiken tämän palvelijalleen Johannekselle, joka nyt omalla todistuksellaan vahvistaa Jumalan sanan ja Jeesuksen Kristuksen todistuksen, kaiken minkä on nähnyt. Autuas se, joka tämän toisille lukee, autuaat ne, jotka kuulevat nämä ennussanat ja ottavat varteen sen, mitä tähän kirjaan on kirjoitettu, sillä hetki on lähellä (Il. 1:1-3)

Kyseessä on siis ”ilmestys”. Se tarkoittaa mm. sitä, että tekstin tulkitsemisessa on käytettävä apokalyptisen kirjallisuuden tyylilajin tuntemista. Kuten sanottua, tekstin alkuperäisille lukijoille se oli tuttua mutta meille ei.

”Mitä pian on tapahtuva”. Kyse on siis asioista, jotka tapahtuisivat pian sen jälkeen, kun teksti on kirjoitettu. Vainot olisivat alkamassa. Sen takia Jeesus oli antanut tämän ilmestyksen Johannekselle, kirjattavaksi ylös tekstiksi, jota oli tarkoitus lukea seurakunnissa ääneen. Se vahvistaisi kristittyjä tulevaisuuden vainoissa, jotka kohta alkaisivat. Siksi tässä sanotaan: ”autuas se, joka tämän toisille lukee, autuaat ne, jotka kuulevat nämä ennussanat ja ottavat varteen sen, mitä tähän kirjaan on kirjoitettu.”

Meidän kannattaa lähteä tekstin ymmärtämisessä siitä, mitä se merkitsi sen kirjoittamisen tilanteessa. Mitä Jeesus halusi Johanneksen kautta sanoa kristillisille seurakunnille noin v. 90 jKr. Asia on varmasti myös niin, että tässä kirjassa on sanoma myös meidän aikamme kristityille, mutta sen selville saamiseksi kannattaa lähteä siitä merkityksestä, joka sillä oli tuon ajan seurakunnille.

Alkutervehdys

Johannes tervehtii Aasian maakunnan seitsemää seurakuntaa. Armoa ja rauhaa teille häneltä, joka on, joka oli ja joka on tuleva, ja niiltä seitsemältä hengeltä, jotka ovat hänen valtaistuimensa edessä, ja Jeesukselta Kristukselta, luotettavalta todistajalta, joka on esikoisena noussut kuolleista ja on maailman kuninkaiden hallitsija! (Ilm.1:4-5)

Kyseessä on siis kirje, jonka Johannes lähetti Vähä-Aasian kristillisille seurakunnille. Siellä oli kyllä jo tuohon aikaan enemmänkin seurakuntia, mutta luku seitsemän on vertauskuva täydellisyydestä, kokonaisuudesta. Eli tuossa on mukanaan vihjaus, että kyse on koko kristikuntaa koskevasta sanomasta.

”Hän, joka on, joka oli ja joka on tuleva”. Se tarkoittaa tietenkin Jumalaa. Tuo sanontatapa on otettu Vanhasta testamentista, jonka mukaan Jumalan nimi on Jahve eli ”minä olen se joka minä olen”. Kreikankielisessä VT:ssa tuo oli ilmaistu useimmilla aikamuodoilla: ”se, joka on ja oli ja on tuleva”. Jumala on kaiken ajan Herra, nykyisen, menneen ja tulevan. Tämä johtuu siitä, että hän luo ajan ja lahjoittaa sitä meille, sillä se on meidän olemassaolomme ulottuvuus, kuten aineellisuuskin on.

Jumalan valtaistuimen edessä olevat ”seitsemän henkeä” on sekin vanhatestamentillista kuvastoa. Jesajan kirjan luvun 11 mukaan Messias varustettaisiin seitsemällä hengellä. Seitsemän on taaskin täydellisyyden luku. Kyse on siis Jumalan Pyhästä Hengestä.

Jeesusta sanotaan alkutervehdyksessä ”luotettavaksi todistajaksi”. Se viitanee siihen, että kirjeen saajat joutuisivat ehkä itsekkin pian todistamaan uskostaan tuomioistuinten edessä. Silloin olisi hyvä muistaa Herraa Jeesusta, joka oli ollut samassa tilanteessa ja kestänyt. Hänen avullaan hänen omansakin voisivat kestää.

Lisäksi Jeesus on noussut kuolleista. Samaa kristityt voivat toivoa itselleen, vaikka vainoissa kävisi miten huonosti. Nimittäin Jeesus on noussut kuolleista ”esikoisena” eli ensimmäisenä. Me kristityt olemme hänen pikkusisariaan ja pikkuveljiään. Me saamme seurata isoveljeämme Jeesusta ylösnousemukseen kuolleista, kävipä meille sitä ennen miten huonosti tahansa. Se piti varhaisista kristityistä ja se pätee edelleen myös meistä.

Sitten Johannes kirjoittaa, että Jeesus on ”maailman kuninkaiden hallitsija”. Se on hyökkäys sitä vastaan, että Rooman keisari Domitianus piti itseään jumalallisena herrana, jota piti palvoa. Ei pitänyt. Jeesus on Herra. Se oli Johanneksen ja varhaisten kristittyjen tunnuslause. Niin olkoon edelleen.

joka on tehnyt meidät kuningassuvuksi ja Jumalan, Isänsä, papeiksi, hänelle kunnia ja valta aina ja ikuisesti! Aamen (Ilm. 1:6)

Tällä tarkoitetaan kristillistä seurakuntaa. Seurakunta ei ole pelkästään jokin ”minun kirkkoni”, josta jokainen kristitty saisi sanoa sanansa, että mitä kirkon pitäisi olla. Ei, vaan kirkko Kristuksen tekemä. Kirkko on sen toteutuma, mitä Vanhan testamentin mukaan Israelin kansan piti olla: ”kuninkaallinen suku”, papillinen suku eli ihmisyhteisö, jonka Jeesus on valinnut omakseen, tuntemaan hänet ja palvelemaan hänen Isäänsä. Ja samalla myös ihmiskuntaa, joka tarvitsee sanomaa Jumalasta ja hänen rakkaudestaan. Tuon kirkon jäseniä me saamme olla Jeesuksen takia.

Katso, hän tulee pilvissä! Kaikki ihmiset näkevät hänet, nekin, jotka hänet lävistivät, ja hänen tullessaan vaikeroivat maailman kaikki kansat. Näin on käyvä. Aamen. "Minä olen A ja O, alku ja loppu", sanoo Herra Jumala, hän, joka on, joka oli ja joka on tuleva, Kaikkivaltias (Ilm. 1:7-8)

A ja O eli alfa ja omega, kreikkalaisten aakkosten ensimmäinen ja viimeinen kirjain. Jumala on siis kaiken luoja ja samalla kaiken päämäärä, hän joka johdattaa maailmanhistorian haluamaansa suuntaan.

Mitä se on?

Mitä tämä tarkoittaa meidän ajallemme? No ainakin sitä, että nykyisinkin kirkon ja sen yksittäisten kristittyjen on pysyttävä rohkeina. Tässä maailmassa kirkolla menee aika ajoin inhimillisesti katsoen huonosti. Voi olla ei-kristittyjen ja maallisen yhteiskunnan taholta tulevaa halveksuntaa ja vaientamisyhtäyksiä, jopa väkivaltaista vainoa.

Mutta niin kävi myös Jeesukselle. Hänkin joutui toimimaan maailmassa, joka ei hyväksynyt häntä ja hänen sanomaansa. Silti hän pysyi uskollisena Jumalalta saamalleen tehtävälle ja kertoi ihmisille evankeliumin Jumalan valtakunnasta; siitäkin huolimatta, että joutui sen takia kärsimään kuoleman. Hänen omiensa ei pidä hämmentyä kohtaamastaan vastustuksesta eikä pelätä maallisia hallitsijoita. Jeesus on Herra ja hän johdattaa kaiken suuressa mittakaavassa lopulta parhain päin.

Johannes Patmoksella

Minä, veljenne Johannes, jolla on sama ahdinko, valtakunta ja Jeesukselta tuleva kestävyys kuin teillä, olin joutunut Patmos-nimiselle saarelle, koska olin julistanut Jumalan sanaa ja todistanut Jeesuksesta. Herran päivänä Henki valtasi minut, ja minä kuulin takaani kovan äänen, kuin olisi torveen puhallettu. Ääni sanoi: "Kirjoita, mitä näet, ja lähetä kirja seitsemälle seurakunnalle: Efesokseen, Smyrnaan, Pergamoniin, Tyatiraan, Sardekseen, Filadelfiaan ja Laodikeaan." (Ilm. 1:9-11)

Keisari Domitianuksen aikaan kristittyjen asema roomalaisessa yhteiskunnassa oli epäselvä. He olivat periaatteessa menettäneet oikeuden uskonnon harjoittamiseen, koska keisari Neron jälkeen heitä ei enää pidetty osana juutalaisuutta, joka oli sallittu uskonto, jonka ei tarvinnut palvoa keisaria jumalallisena herrana. Mitään järjestelmällisiä vainoja ei kuitenkaan ollut,

vaan asia riippui paikallisesta maaherrasta. Johanneksen asuinpaikan maaherra ei varmaankaan pitänyt julkikristityistä, ei ainakaan Johanneksesta, joka oli opettanut julkisesti evankeliumia Jeesuksesta. Niinpä Johannekselle oli määrätty rangaistus nimeltä *relegatio in insulam*, eli ”saarelle sijoittaminen”. Se ei välttämättä tarkoittanut vankeutta vaan karkotusta jollekin kaukaiselle saarelle. Vähä-Aasian rannikolla sijainnut Patmos oli eräs tuollainen saari, jonne hallinnon kannalta epämieluisia tyypejä karkotettiin.

Siellä Pyhä Henki valtasi eräänä sunnuntaina Johanneksen ja hän kuuli sanat, että hänen pitäisi kirjoittaa näkemänsä näky kirjaan ja lähettää kopio siitä Vähä-Aasiassa sijaitsevien Efesoksen, Smyrnan, Pergamonin, Tyatiran, Sardeksen, Filadelfian ja Laodikean kaupunkien kristillisille seurakunnille.

Ensi kerralla kuulemme, miten Johanneksen saama näky alkoi.